

Diplomacie a diplomatické právo

CEVRO Univerzita

Zahraniční politika a diplomacie

Diplomatické právo a praxe

Zahraniční politika a diplomacie

Politika pojem širší – prosazování veřejného zájmu :

- Ochrana národních zájmů
- Národní bezpečnost
- Alianční a unijní vztahy
- Přátelské dvoustranné vztahy
- Mnohostranné vztahy (OSN, Rada Evropy, OECD)
- Podpora exportu
- Podpora míru a demokracie
- Lidská práva

Ústavní uspořádání

České republiky

Prezident republiky – hlava státu

- zastupuje stát **navenek**,
- **sjednává a ratifikuje** mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy,
- **přijímá** vedoucí zastupitelských misí,
- **pověřuje a odvolává** vedoucí zastupitelských misí,

Odpovědnost za zahraniční politiku

- **Odpovědnost** nese vláda
- **Prezident republiky** není z výkonu své funkce odpovědný,
- **Rozhodnutí prezidenta** republiky vydané v oblasti zahraniční politiky vyžaduje ke své platnosti spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.
- Za rozhodnutí prezidenta republiky **odpovídá vláda.**

Pojmy v diplomacii

Diplomatické právo a praxe

Pojem diplomacie

- Starověké Řecko – diplom - zlomený papír (dokument) – pověření od suveréna,
- Umění **vyjednávat**
- **Udržování** mezinárodních vztahů
- **Dosahování** strategického zájmu
- **Hájení** zájmů v různých oblastech

Veřejná diplomacie

Veřejná diplomacie:

- **Nástroj** zahraniční politiky
- Představuje zastupování státu **navenek**
- Vedení jednání v zájmu státu s **představiteli jiných států**
- Zastupování zájmů veřejného subjektu ve vztahu k **jiným veřejným subjektům**
- Zastupování zájmu států v **mezinárodních organizacích**

Soukromá diplomacie

- Zastupování zájmů soukromého subjektu ve vztahu jiným soukromým partnerům
- Nevládní organizace (Člověk v tísni, Charita)
- Velké korporace (Shell, Gazprom)

Metody diplomacie

- **Summit** hlav států a vlád
 - Setkání na **vyšoké úrovni** (velvyslanci, ministři)
 - **Každodenní** zastupování zájmu státu (velvyslanci, další diplomaté)
 - **Zvláštní mise** (speciální týmy)
 - **Tajná jednání**
-
- Diplomatická korespondence (nóty a další tradiční metody)
 - Sociální síť
 - Média v nejširším slova smyslu

Druhy diplomacie

- Bilaterální a multilaterální
- Summutivá (vrcholová)
- Ekonomická (podpora obchodních a hospodářských vztahů)
- Parlamentní
- Vojenská (zpravodajská)
- Kulturní
- Nátlaková
- Paradiplomacie
- Evropská služba pro vnější vztahy

Historický nástin stálého zastoupení

- 15. století – italské městské státy – první zastoupení
- 18. století ve Francii **Diplomatický sbor**
- Diplomaté – aristokrati
- Pořadí – emisar Svatého stolce, pak reprezentanti císařství, království, vévodství a knížectví
- Diplomacii řídili panovníci

Vídeňský mírový kongres

Vídeňský reglement (18.3.1815) zavedl **tři třídy** diplomatických zástupců:

1. **Legát, velvyslanec, nuncius, ministr** a další, pověřenci suveréna , dále **chargés d'affaires** – pověřenci ministra zahraničních věcí
2. **Legát, velvyslanec, nuncius** jen reprezentativního charakteru
3. **Diplomatictí zaměstanci** mimořádného zastoupení – nemají žádnou nadřazenost

Vídeňská úmluva o diplomatických stycích (1961)

- Princip **seniority**,
- To se nedotýká jakékoliv praxe prováděné přijímajícím státem, pokud jde o **pořadí zástupce Vatikánu**
- Šéfové misí budou mít pořadí ve svých třídách podle data a doby, kdy **převzali své funkce**

Třídy diplomatických zástupců (1961)

- a) velvyslanci nebo nunciové pověřeni u hlav států, a jiní šéfové misí rovnocenné hodnosti;
- b) vyslanci, ministři a internunciové, pověřeni u hlav států;
- c) chargés d'affaires, pověřeni u ministrů zahraničních věcí.

Funkce diplomatické mise

- Zastupovat vysílající stát ve státě přijímajícím;
- Chránit zájmy vysílajícího státu a jeho příslušníků ve státě přijímajícím v rozsahu dovoleném mezinárodním právem;
- Vést jednání s vládou přijímajícího státu;
- Zjišťovat všemi zákonnými prostředky podmínky a vývoj v přijímajícím státě a podávat o nich zprávy vládě vysílajícího státu;
- Podporovat přátelské vztahy mezi vysílajícím a přijímajícím státem a rozvíjet jejich hospodářské, kulturní a vědecké styky.
- Nic v této Úmluvě nebude vykládáno jako překážka pro výkon konzulárních funkcí ze strany diplomatické mise.

Imunita a indemnita

- **Imunita** – procesní překážka bránící postihu pachatele přestupku, přečinu, zločinu
- **Indemnita** – hmotně-právní nezpůsobilost spáchat skutek

Diplomatická imunita

- Osoba diplomatického zástupce je **nedotknutelná**
- Diplomatický zástupce nesmí být žádným způsobem **zatčen nebo zadržen**.
- Přijímající stát s ním bude jednat s náležitou úctou a učiní všechna vhodná opatření, aby zabránil každému útoku proti jeho osobě, svobodě nebo důstojnosti.

Zastupitelské úřady

Podle české právní úpravy

Zastupitelské úřady

1. velvyslanectví
2. stálá mise při mezinárodní organizaci
3. konzulární úřad
4. zvláštní mise
5. styčný úřad nebo kancelář

Jednotlivé zastupitelské úřady zřizuje a ruší ministr zahraničních věcí po projednání se státním tajemníkem ministerstva.

Velvyslanectví

1. zastupuje Českou republiku v přijímajícím státě,
2. chrání zájmy České republiky a jejích občanů v přijímajícím státě,
3. vede jednání s vládou přijímajícího státu
4. zjišťuje a informuje příslušné státní orgány České republiky o situaci a podmínkách v přijímajícím státě, včetně otázek týkajících se záležitostí Evropské unie,
5. prosazuje cíle zahraniční a bezpečnostní politiky České republiky
6. podporuje vztahy mezi Českou republikou a přijímajícím státem a rozvoj hospodářských, kulturních, vědeckých a jiných styků,

Stálá mise

1. zastupuje Českou republiku v mezinárodní organizaci,
2. prosazuje a chrání zájmy České republiky v mezinárodní organizaci,
3. vede jednání s orgány a představiteli mezinárodní organizace,
4. vede jednání s představiteli členských států, kteří zastupují jednotlivé členské státy v mezinárodní organizaci,
5. informuje příslušné státní orgány České republiky o činnosti a situaci v mezinárodní organizaci,
6. podporuje vztahy a rozvoj styků mezi Českou republikou a mezinárodní organizací

Stálé mise

- Jde o zastoupení u mezinárodních organizací a integračních uskupení například při
- EU, NATO, (Brusel)
- OSN (New York, Vídeň)
- OECD (Paříž)
- Radě Evropy (Štrasburk)

Výsady a imunity

- Používání vlajky
- Nedotknutelnost prostoru úřadu a rezidence vedoucího zú
- Osvobození od daní – daňová imunita
- Nerušení spojení s ústředím
- Diplomatický kurýr
- Osobní imunita vedoucího zú – nesmí být zadržena zatčen (persona non grata)
- Stejně výsady členové rodiny vedoucího zú, pokud tvoří jeho domácnost
- Ostatní diplomaté jsou vyňati z trestní jurisdikce, ze správní a občanskoprávní jen ve vztahu k plnění svěřených úkolů
- Služebný personál (domovník, zahradník) omezená imunity
- Místní pracovní síly – žádná imunita

Časové vymezení imunity

- Každá osoba, která má nárok na výsady a imunity, bude jich požívat, jakmile vstoupí na území přijímajícího státu, aby nastoupila své místo,
- Když skončí funkce osoby požívající výsad a imunit, skončí tyto výsady a imunity obvykle v okamžiku, kdy tato osoba opustí zemi, anebo po uplynutí rozumné doby, ve které tak má učinit, avšak potrvají až do této doby i v případě ozbrojeného konfliktu. Imunita však trvá, pokud jde o činy, které tato osoba podnikla při výkonu svých funkcí jakožto člen komise.

Konzulární úřad

- generální konzulát,
- konzulát,
- konzulární jednatelství,
- konzulární úřad vedený honorárním konzulárním úředníkem

Generální konzuláty

- Generální konzuláty zastupují Českou republiku v **určitém teritoriu** přijímajícího státu.
Konzulární úřad plní funkce vyplývající z Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích a z konzulárních a jiných smluv sjednaných mezi ČR a přijímajícím státem. Konzulární úřad je **řízen konzulárním odborem**.
- V politických, obchodně-ekonomických, kulturních, školských a dalších otázkách nespádajících do působnosti konzulárního odboru, postupuje konzulární úřad podle pokynů **příslušného odboru MZV** a příslušné diplomatické mise.

Honorární konzuláty

- Honorární konzuláty a honorární generální konzuláty mají podobné funkce jako generální konzuláty.
- Jsou však vedeny honorárními konzulárními úředníky, kteří **nemají diplomatický statut a nejsou zaměstnanci MZV.**

Konzulární jednatelství

- **Konzulární jednatelství** (např. Marseille) mohou být zřizována v případě potřeby i dočasně – například pro období letní turistické sezóny (Split) nebo při příležitosti velkých sportovních podniků . Existuje rovněž tzv.
- **Styčný úřad** ČR v Ramalláhu na palestinských územích

Česká ekonomicko-kulturní kancelář

- Nachází v Taipei na Tchaj-wanu.
- Důvodem jejího založení je neexistence diplomatických styků mezi ČR a Tchaj-wanem, a z toho vyplývající nemožnost založit na Tchaj-wanu zastupitelský úřad.
- Na rozdíl od velvyslanectví se česká ekonomicko-kulturní kancelář zaměřuje především na otázky kultury a obchodu

Zvláštní mise

- Zvláštní mise je dočasná mise zastupující Českou republiku, která je vyslána do druhého státu s jeho souhlasem za účelem jednání s ním o určitých otázkách, nebo k provedení určitého úkolu ve vztahu k tomuto druhému státu

Styčný úřad

- Styčný úřad nebo kancelář se zřizuje zpravidla za účelem zajištění styků České republiky s orgány a představiteli entity, která z hlediska mezinárodního práva není státem.
- Styčný úřad nebo kancelář plní v rozsahu stanoveném ministrem funkce obdobné jako diplomatická mise

Česká centra

- **Česká centra** reprezentují Českou republiku v zahraničí především v oblasti kultury, obchodu a cestovního ruchu.
- Nemají diplomatický statut.
- Jsou řízena organizací **Česká centra**, která je příspěvkovou organizací Ministerstva zahraničních věcí.

Mezinárodní organizace

Jejich vymezení

Mezinárodní organizace

- 1) Na jejím zřízení dohodnou alespoň tři členové mezinárodního společenství.
- 2) Všichni členové jsou si (alespoň formálně) rovni. Mají stejná práva a povinnosti.
- 3) Mezinárodní organizace vzniká na základě mezinárodní smlouvy a výčtem členů, stanovením jejich práv a povinností, zřízením orgánů a uvedením cílů činnosti organizace.
- 4) Mezinárodní organizace vystupují jako subjekt mezinárodního práva

Zvláštní mise

- Zvláštní mise" je dočasná mise, zastupující stát, která
- je vyslána jedním státem do druhého státu s jeho souhlasem,
- Za účelem jednání s ním o určitých otázkách, nebo k provedení určitého úkolu ve vztahu k tomuto druhému státu;
- Funkce zvláštní mise se určí vzájemným souhlasem vysílajícího a přijímajícího státu.
- Pro vyslání nebo přijetí zvláštní mise není nutná existence diplomatických nebo konzulárních styků.

Diplomatické hodnosti

Diplomatické právo a praxe

Hodnosti

1. Vedoucí diplomaté – velvyslanec, rada-vyslanec, charge d'affaires
2. Vyšší diplomaté – velyslanecký rada I.tajemník a II.tajemník
3. Nižší diplomaté – III.tajemník, attaché

Přiznání diplomatické hodnosti

Diplomatickou hodnotu přiznává státní tajemník v závislosti na:

- absolvování vzdělávacího programu zaměřeného na výkon zahraniční služby
- době výkonu zahraniční služby
- době výkonu zahraniční služby na služebním místě představeného
- počtu vyslání k výkonu služby v zahraničí.

Možnost propůjčení diplomatické hodnosti

- Diplomatičkému nebo administrativnímu pracovníkovi lze propůjčit pro výkon služby v zahraničí diplomatickou nebo konzulární hodnost podle charakteru služebního nebo pracovního místa, na které je zařazen.
- Diplomatičkému pracovníkovi na služebním místě představeného lze propůjčit diplomatickou hodnost rovněž při výkonu služby v ústředí

Mimořádný a zplnomocněný velvyslanec

- Funkce, vedoucí úřadu - jmenován prezidentem republiky po projednání vládou a na návrh ministra zahraničí.
- Musí se žádat hostitelská/přijímací země, která na znamení souhlasu vydává tzv. agrément. Bez něho se velvyslanec nemůže ujmout funkce.
- Odmítnutí nebo neudělení agrémentu je ostrým krokem proti žádající zemi.

Charge d'affaires

- Chargé d'affaires - funkce, vedoucí úřadu - jmenován ministrem zahraničí ČR, nemusí se žádat o souhlas hostitelské/přijímací země.
- Generální konzul - vedoucí generálního konzulátu (zastupuje ČR jen na určitém území, nikoliv v celé zemi)

Charge d'affaires en pied

- Chargé d'affaires en pied (e.p.) je stálým vedoucím zastupitelského úřadu, do jehož čela vysílající stát nedeleguje mimořádného a zplnomocněného velvyslance.
- Jmenování CDA e.p. může signalizovat i politické důvody, kdy není zájem vztahy povyšovat na "plnou" velvyslaneckou úroveň.

Charge d'affaires a.i.

- Chargé d'affaires ad interim (a.i.) je diplomatický pracovník pověřený dočasným vedením zastupitelského úřadu po dobu nepřítomnosti mimořádného a zplnomocněného velvyslance, který stojí nebo má stát v jeho čele (například v mezidobí před jmenováním nového velvyslance). V případě dlouhodobého vyslání "chargé d'affaires ad interim" může signalizovat i zájem na dočasnosti takového řešení.

Další diplomatické funkce

- Generální konzul - vedoucí generálního konzulátu (zastupuje ČR jen na určitém území, nikoliv v celé zemi)
- Velvyslanec se zvláštním posláním - funkce k plnění konkrétního úkolu
- Velvyslanec - nejvyšší diplomatická hodnost (viz úvod tohoto článku). Každý velvyslanec nemusí být nutně vedoucím velvyslanectví (tj. mimořádným a zplnomocněným velvyslancem).

Diplomaté

Dipolmatické právo a praxe

Diplomatický sbor

- Francouzsky: “corps diplomatique” (zkratka CD, používaná namísto RZ na autech diplomatů), patří v té které zemi akreditovaný diplomatický personál. Mluvčím diplomatického sboru je tzv. doyen.
- Počítají se sem zejména akreditované hlavy všech zastupitelských misí cizích států (velvyslanci, vyslanci a nunciové) a další, do toho kterého státu vyslaný diplomatický personál, který jako takový je popsán ve Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích z roku 1961.

Občanství diplomatů

- Členové diplomatického personálu mise mají být v zásadě občany vysílajícího státu.
- Členové diplomatického personálu mise nesmějí být jmenováni z řad občanů přijímajícího státu, s výjimkou, kdy k tomu tento stát dá souhlas, jenž může být kdykoliv odvolán.
- Přijímající stát si může vyhradit totéž právo ve vztahu k občanům třetího státu, kteří zároveň nejsou občany vysílajícího státu.

Persona non grata

- Přijímající stát může kdykoliv a bez povinnosti uvést důvody pro své rozhodnutí oznámit vysílajícímu státu, že šéf mise nebo kterýkoliv člen diplomatického personálu mise je persona non grata anebo že kterýkoliv jiný člen personálu mise je nepřijatelný. V takovém případě vysílající stát podle okolností buď odvolá tuto osobu anebo ukončí její funkce na misi.
- Osoba může být prohlášena za non grata nebo za nepřijatelnou předtím, než vstoupila na území přijímajícího státu.
- Jestliže vysílající stát odmítne nebo opomine v rozumné době vyhovět povinnosti podle odstavce 1 tohoto článku, přijímající stát může odmítnout uznat dotyčnou osobu za člena mise.

Kdo může být diplomatem

Diplomatické právo a praxe

Právní předpoklady

- Existence služebního poměru
- Dodržování demokratických zásad ústavního pořádku a řádný výkon státní služby
- Rozhodnutí služebního úřadu o přijetí a zařazení na služební místo (na přijetí není právní nárok)

Podmínky pro přijetí

- Státní občanství
- Věk starší 18 let (věkové omezení 70 let)
- Svěprávnost
- Bezúhonnost
- Dosažené požadované vzdělání
- Zdravotní způsobilost pro výkon státní služby
- Znalost cizího jazyka
- Bezpečnostní prověrka
- Složení úřednické zkoušky
- Složení slibu

Zahraniční služba

- Zahraniční služba je činnost zaměřená na navazování, udržování a rozvíjení vztahů s cizími státy a ostatními subjekty mezinárodního práva, jakož i ochrana zájmů České republiky a jejích občanů v zahraničí,
- vykonávaná se v Ministerstvu zahraničních věcí

Zařazení v zahraniční službě

- Státní tajemník ministerstva zařadí osobu přijatou v ministerstvu do služebního poměru na služební místo určené k přípravě k výkonu zahraniční služby; tato osoba absolvuje vzdělávací program zaměřený na výkon zahraniční služby zakončený zkouškou

Zkouška

- Obsahem zkoušky je ověření znalostí diplomatické praxe, konzulárních činností a právních předpisů týkajících se výkonu zahraniční služby, včetně mezinárodního práva a práva Evropské unie. Zkouška musí být vykonána nejpozději do jednoho roku od přijetí do služebního poměru.
- Zkoušku lze opakovat jednou.
- Zkouška nahrazuje zvláštní část úřednické zkoušky podle zákona o státní službě pro obor zahraniční vztahy a služba

Nástup do funkce velvyslance

- Oznámení jmenování
- Oznámení příjezdu
- Předání pověřovací listiny – nástupní audience

Nároky na diplomata

- Vzdělání
- Jazyky
- Chování
- Školení
- Bezpečnostní prověrka - stupeň utajení: "Důvěrné" "Tajné", "Přísně Tajné"

Povinnosti diplomata

- Nesmí svým jednáním a projevy poškodit dobré jméno České republiky v zahraničí
- Nesmí zneužít výsady a imunity poskytované podle mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, nebo podle právního řádu přijímajícího státu,
- Nesmí zneužít diplomatický nebo služební pas.

Povinnosti diplomata

1. dodržovat protokolární zvyklosti obvyklé v přijímajícím státě,
2. dodržovat povinnosti a omezení, které osobám působícím na zastupitelském úřadě ukládají mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, a s výhradou výsad a imunit dbát právního řádu přijímajícího státu
3. oznámit vedoucímu zastupitelského úřadu, že opustí přijímající stát, a oznámit místo plánovaného pobytu po dobu nepřítomnosti v přijímajícím státě,
4. dodržovat omezení pohybu vyplývající z bezpečnostní situace v přijímajícím státě,
5. zřídit si pro zasílání platu účet v České republice, na který mu bude plat zasílán ve výplatních termínech,
6. dodržovat stanovenou dosažitelnost na služebním mobilním telefonu mimo služební nebo pracovní dobu; při stanovení dosažitelnosti se ustanovení o řízení ve věcech služby,

Diplomatický protokol

- Audience
- Formality při navazování diplomatických styků
- Oficiální návštěvy
- Státní návštěvy
- Pracovní cesta
- Společenské akce
- Mezinárodní konference
- Pověřování diplomatů
- Pořadí diplomatů
- Korespondence pro různé příležitosti

Nóty

- Formální (psaná v první osobě- pověřovací listiny)
- Verbální (psaná ve třetí osobě)
- Kolektivní (sdělení několik zú pro mzv nebo několik zú)
- Identická (sdělení mzv několika zú)
- Cirkulární (sdělení mzv nebo zú všem zú)
- Memorandum (výklad faktické nebo právní otázky,ne papíře bez hlavičky, data a podpisu)
- Non-paper (neoficiální záznam, podnět do diskuse)
- Zápis z jednání

Konzulární služba

Diplomatické právo a praxe

Konzulární styky - poslání

- Chránit zájmy vysílajícího státu a jeho státních příslušníků, a to jak jejich, tak i cizích osob, v přijímajícím státě,
- Podporovat rozvoj obchodních, kulturních a vědeckých styků mezi vysílajícím a přijímajícím státem
- Vydávat cestovních pasů a cestovních dokumentů státním příslušníkům vysílajícího státu a víz nebo cestovních dokumentů osobám přejícím si cestovat do vysílajícího státu;

Konzulární styky - poslání

- Provádět funkci notáře, civilního matrikáře a ch funkcí a ve konu ch funkcí administrativní povahy
- Chránit zájmy státních příslušníků vysílajícího státu, ch i ch osob, ve věcech ch na území přijímajícího státu,

Konzulární hodnosti

- Generální konzul - pro rady - vyslance, případně velvyslance
- Konzul - pro I. tajemníky a velvyslanecké rady
- Vicekonzul- pro III. a II. Tajemníky
- Konzulární jednatel - pro attaché

Uzavírání mezinárodních smluv

- Každý stát má způsobilost uzavírat smlouvy.
- Kdo jedná za stát, potřebuje **plnou moc**

Z titulu svých funkcí a bez předložení plné moci se za zástupce svého státu považují:

1. hlavy států, předsedové vlád a ministři zahraničních věcí, a to pro všechny úkony souvisící se sjednáváním smlouvy
2. vedoucí diplomatické mise, a to pro přijetí textu smlouvy mezi vysílajícím státem a přijímajícím státem,
3. pověření zástupci států na mezinárodní konferenci, u mezinárodní organizace

Způsoby vyjádření souhlasu s tím být vázán smlouvou

Souhlas státu s tím, že bude vázán smlouvou, může být vyjádřen podpisem, výměnou listin tvořících smlouvu, ratifikací smlouvy, jejím přijetím, schválením nebo přístupem k ní nebo jiným dohodnutým způsobem.

Závazek nemařit předmět a účel smlouvy před jejím vstupem v platnost

Stát je povinen zdržet se jednání, které by mohlo mařit předmět a účel smlouvy, jestliže:

- a) podepsal smlouvu nebo vyměnil listiny tvořící smlouvu s výhradou ratifikace, přijetí nebo schválení, dokud jasně neprojevil úmysl, že se nehodlá stát její smluvní stranou;
- b) V období, které předchází vstupu smlouvy v platnost, vyjádřil svůj souhlas s tím, že bude vázán smlouvou, a to za podmínky, že vstup smlouvy v platnost není nepřiměřeně oddalován.

Formulování výhrad

Stát může při podpisu, ratifikaci, přijetí, schválení smlouvy nebo přístupu k ní formulovat výhradu, ledaže:

- a) taková výhrada je smlouvou zakázána
- b) smlouva stanoví, že mohou být učiněny pouze určité výhrady, mezi nimiž není taková výhrada uvedena
- c) je taková výhrada neslučitelná s předmětem a účelem smlouvy

Vstup v platnost smlouvy

- Smlouva vstupuje v platnost způsobem a dnem určeným v jejích ustanoveních nebo dohodou států, které se zúčastnily jednání,
- Není-li takových ustanovení nebo takové dohody, vstupuje smlouva v platnost tehdy, jakmile souhlas s tím být vázán smlouvou byl vyjádřen všemi státy, které se zúčastnily jednání
- Vyjádří-li stát souhlas s tím, že bude vázán smlouvou, po jejím vstupu v platnost, vstupuje smlouva pro tento stát v platnost dnem vyjádření jeho souhlasu, pokud v ní není stanoveno jinak

Pacta sunt servanda

Každá platná smlouva zavazuje smluvní strany a musí být jimi plněna v dobré víře.

Smlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy.

Důvody neplatnosti smlouvy

- Omyl
- Podvod
- Podplácení zástupce státu
- Donucení zástupce státu
- Donucení státu hrozbou síly nebo použitím síly
- Smlouvy, které jsou v rozporu s imperativní normou obecného mezinárodního práva (ius cogens)

Omyl

Stát se může dovolávat omylu ve smlouvě jako důvodu pro zrušení svého souhlasu s tím, že bude vázán smlouvou, jestliže se omyl týká skutečnosti nebo situace, jejichž existenci tento stát předpokládal v době uzavření smlouvy a které byly podstatným základem souhlasu tohoto státu s tím, že bude vázán smlouvou.

Podvod

Uzavřel-li stát smlouvu pod vlivem podvodného jednání jiného státu, který se účastnil jednání, může se dovolávat podvodu jako důvodu pro zrušení svého souhlasu s tím, že bude vázán smlouvou.

Podplácení zástupce státu

- Bylo-li vyjádření souhlasu státu s tím, že bude vázán smlouvou, dosaženo přímým nebo nepřímým podplacením jeho zástupce, jehož se dopustil druhý stát účastnící se jednání, může se stát dovolávat tohoto podplacení jako důvodu pro zrušení svého souhlasu s tím, že bude vázán smlouvou.

Donucení zástupce státu

Souhlas státu s tím, že bude vázán smlouvou, jehož bylo dosaženo donucením zástupce státu činy nebo hrozbami, je bez jakéhokoliv právního účinku.

Donucení státu hrozbou síly nebo použitím síly

Každá smlouva, jejíhož uzavření bylo dosaženo hrozbou síly nebo použitím síly za porušení zásad mezinárodního práva vtělených do Charty Organizace spojených národů, je nulitní.

Smlouvy, které jsou v rozporu s imperativní normou obecného mezinárodního práva (ius cogens)

Každá smlouva, která v době svého uzavření je v rozporu s imperativní normou obecného mezinárodního práva, je nulitní. Pro účely této úmluvy je imperativní normou obecného mezinárodního práva norma přijatá a uznaná mezinárodním společenstvím států jako celkem za normu, od níž není dovoleno se odchýlit a která může být změněna pouze novou normou obecného mezinárodního práva stejné povahy.

Zánik smluv a přerušení jejich provádění

1. Zánik smlouvy nebo odstoupení od ní na základě ustanovení smlouvy nebo se souhlasem stran,
2. Zmenšení počtu stran mnohostranné smlouvy pod počet nutný pro její vstup v platnost,
3. Výpověď nebo odstoupení od smlouvy, která neobsahuje ustanovení o zániku, výpovědi nebo odstoupení
4. Přerušení provádění smlouvy podle jejích ustanovení nebo se souhlasem stran
5. Přerušení provádění mnohostranné smlouvy dohodou pouze mezi některými stranami (je-li to podle smlouvy možné)
6. Zánik smlouvy nebo přerušení jejího provádění v důsledku uzavření pozdější smlouvy
7. Zánik smlouvy nebo přerušení jejího provádění v důsledku jejího porušení
8. Dodatečná nemožnost plnění
9. Podstatná změna poměrů
10. Přerušení diplomatických nebo konzulárních styků
11. Vznik nové imperativní normy obecného mezinárodního práva (ius cogens)

Typy smluv podle českého právního řádu

Prezidentská smlouva

- Smlouva, k jejíž ratifikaci prezidentem republiky je třeba souhlasu obou komor Parlamentu nebo souhlasu daného v referendu.
- Podle čl. 10 Ústavy platí, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Podle čl. 10a Ústavy mohou být mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.
- K ratifikaci takové mezinárodní smlouvy je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.

Typy prezidentských smluv

Podle čl. 49 Ústavy k **ratifikaci** mezinárodních smluv

- upravujících práva a povinnosti osob,
 - spojeneckých, mírových a jiných politických,
 - z nichž vzniká členství České republiky v mezinárodní organizaci,
 - hospodářských, jež jsou všeobecné povahy,
 - o dalších věcech, jejichž úprava je vyhrazena zákonu,
- je třeba **souhlasu obou komor** Parlamentu.

Proces sjednávání mezinárodní smlouvy

1. Sondáž
2. Sjednávání a vnitrostátní projednávání smluv
3. Vyhlášení smlouvy ve sbírce mezinárodních smluv
4. Provádění smlouvy
5. Ukončení platnosti smlouvy
6. Archivace a evidence smluv

Sondáž

- Před zahájením vlastního jednání o smlouvě může gestor provést sondáž, jejímž cílem je zejména zjištění stanoviska druhé strany k možnosti sjednání smlouvy v konkrétní oblasti, k přibližnému rozsahu otázek, které jí mají být upraveny, k předpokládané kategorii smlouvy a ke způsobu jednání o textu smlouvy (diplomatickou cestou nebo jednáním delegací expertů)
- Sondáž se uskutečňuje zpravidla diplomatickou cestou.

Směrnice pro jednání

Před zahájením jednání o návrhu textu smlouvy zpracuje gestor vždy návrh směrnice pro jednání:

- (zdůvodnění účelnosti sjednání smlouvy, včetně předpokládaného dopadu na státní rozpočet,
- návrh zásad smluvní úpravy,
- vymezení mandátu obsahujícího priority a limity pro postup delegace expertů
- návrh na složení delegace expertů nebo informaci o tom, že bude jednání vedeno diplomatickou cestou.

Expertní jednání

- Gestor zajišťuje expertní jednání
- Výsledek expertních jednání o textu smlouvy není pro Českou republiku závazný, neboť podléhá vnitrostátnímu schválení.

Příprava a vnitrostátní projednání návrhů na sjednání smluv

- **Návrh** na sjednání smlouvy dvoustranné i mnohostranné (prezidentské smlouvy, vládní smlouvy nebo rezortní smlouvy) vypracuje gestor v součinnosti se zúčastněnými ministerstvy, popřípadě s dalšími zúčastněnými orgány státní správy.
- Návrh na sjednání smlouvy **zašle gestor** k zaujetí **stanoviska členům vlády a vedoucím dalších zúčastněných orgánů státní správy**.
- V případě, že má být sjednána **prezidentská smlouva**, zašle gestor návrh na její sjednání k zaujetí stanoviska všem členům vlády a vedoucím dalších zúčastněných orgánů státní správy, předsedovi Legislativní rady vlády a prostřednictvím Kanceláře prezidenta republiky prezidentu republiky.

Spolupodpis návrhu na sjednání prezidentské smlouvy před předložením vládě

- Návrh na sjednání **prezidentské smlouvy** předkládá gestor **vládě k projednání**.
- V návrhu se vždy výslovně uvede stanovisko předsedy Legislativní rady vlády, popřípadě Legislativní rady vlády, zda je smlouva v souladu s ústavním pořádkem, s ostatními součástmi právního řádu České republiky a se závazky vyplývajícími z členství České republiky v Evropské unii.
- **Návrh spolupodepisuje**, pokud Ministerstvo zahraničních věcí není samo gestorem, **ministr zahraničních věcí**. Ministerstvu zahraničních věcí gestor návrh zasílá s dostatečným předstihem před jeho projednáním ve vládě.

Plná moc

K podpisu smlouvy se pro zmocněnce zpravidla vystavuje plná moc. Plnou moc k podpisu smlouvy uděluje:

- vládních smluv ministr zahraničních věcí jménem vlády na základě jejího usnesení nebo na návrh členů vlády zmocněných jménem vlády schvalovat smlouvy
- u rezortních smluv příslušný člen vlády.

Překážka ratifikace mezinárodní smlouvy

- Vysloví-li **Ústavní soud** nálezem, že prezidentská smlouva je v rozporu s ústavním pořádkem, nebo v případě nesouhlasu některé z **komor Parlamentu** s ratifikací prezidentské smlouvy, informuje gestor neprodleně vládu o této skutečnosti a navrhne další postup.

Řízení před Ústavním soudem

Návrh na posouzení souladu mezinárodní smlouvy s ústavním zákonem může podat:

- komora Parlamentu od okamžiku, kdy jí byla mezinárodní smlouva předložena k vyslovení souhlasu k ratifikaci, do okamžiku, kdy se na vyslovení souhlasu usnesla
- skupina nejméně 41 poslanců nebo skupina nejméně 17 senátorů od okamžiku, kdy byl Parlamentem k ratifikaci mezinárodní smlouvy vysloven souhlas (byl vyhlášen výsledek referenda), do okamžiku, kdy prezident republiky smlouvu ratifikoval,
- prezident republiky od okamžiku, kdy mu byla mezinárodní smlouva předložena k ratifikaci.